

BAUMEISTER (*Karl*, Broeder *Hieronimus*), Missionaris van Afrika (*Witte Pater*) (Onsleben Beieren, 10.11.1831 — Karema, Tanganika, 3.7.1898).

Eerst op latere leeftijd (in 1870), begaf *Karl Baumeister* zich naar Algiers en bood zich bij kardinaal Lavigerie als lekebroeder aan. Hij was de eerste lekebroeder, die het pas gestichte gezelschap der *Witte Paters* binnentrad. Te dien tijde woedde er in Algerië een verschrikkelijke hongersnood, die 60.000 Arabieren ten grave sleepte. Honderden Arabische weeskinderen, van honger gekweld en halfnaakt, doodden op de wegen rond. Monseigneur Lavigerie, aartsbisschop van Algiers, liet er een groot getal zoveel zijn middelen het hem toelieten liefdevol opnemen. Met de zorg voor de jongens gelastte hij zijn jeugdige congregatie. Op die wijze gelukte *Mgr Lavigerie* erin hulp en redding te verschaffen aan achttienhonderd van die ongelukkigen.

Na een kort verblijf te Ben Aknoun, bij Algiers, alwaar hij niet zonder moeite een klad Frans leerde, werd Broeder *Hieronimus* naar *Maison-Carrée* gezonden, waar de *Witte Paters* hun klooster hadden. Daar heerste grote armoede. Als eten was er gewoonlijk niets anders dan zoete patatten, driemaal daags, zodat *Br. Hieronymus* voorstelde in het *Onze Vader* te bidden: Geef ons heden onze dagelijkse patatten, want brood was er toch niet.

In die tijd was de omgeving van het klooster der *Witte Paters* nog een ware wildernis. De grond was begroeid met struikgewas en spichtig gras. Nog vele jaren zouden verlopen vooraleer men aldaar de vruchtbare moestuinen en de schone wijngaarden van heden ten dage zou kunnen bewonderen. Broeder *Hieronimus* zette zich met grote ijver aan het werk om de woestijn rondom uit te roeien en een moestuin aan te leggen.

Op 28 augustus 1870, ontving hij het witte missionariskleed uit de handen van *Mgr Lavigerie* zelf. Met meer moed dan ooit zette de Broeder zijn arbeid voort, plantte bomen (*eucalyptus*) legde velden aan, hield toezicht over de weeskinderen en omvormde de omgeving in een vruchtbaar land. Op 15 augustus 1871, legde hij zijn eerste kloostergeloften af.

Al aanstonds zond de stichter hem op bedeltocht naar de streken van duitse taal. Zijn bescheiden optreden, zijn eenvoudig spreken wonnen hem alle harten. Onbevreesd ging hij bij iedereen aankloppen. Eens wilde hij een rijke heer bezoeken. Men ried het hem af, want die man leefde als een dier, zegde men: «O dan gaat het wel, zei de Broeder. Ik ben gewoon met dieren om te gaan».

Bij zijn terugkeer te Algiers, bracht hij aan de verbaasde aartsbisschop niet alleen een flinke som geld, doch ook drie roepingen tot het missionarisleven die hij had weten op te wekken, namelijk zijn neef *Maximiliaan Blum* (Broeder *Max*) en twee zijner nichten. Deze traden de congregatie der *Witte Zusters* binnen. Nog tweemaal (in 1875 en 1878) werd de Broeder naar Duitsland gezonden en telkens kwam hij bij zijn oversten terug met een goed gevulde beurs en nieuwe roepingen.

Een minder vastbesliste ziel als *Br. Hieronymus* zou wellicht voor de vele moeilijkheden, die hij op zijn weg vond, begeven hebben. Hij was de enige Duitser onder zijn franse medebroeders; nooit kon hij het zover brengen zich behoorlijk in de franse taal uit te drukken. Vreemd waren de zeden en de gewoonten rondom hem. Bedenken wij daarbij de vele en grote ontberingen, die de jonge missiecongregatie zich moest opleggen. Niets echter kon zijn moed breken en hem aan zijn roeping doen verzaken.

In 1878 werd een nieuw arbeidsheld aan de ijver der *Witte Paters* toegezegd. Gans Midden-Afrika, om zeggens, viel hun als missiegebied ten deel. Wie zal ons de vreugde zeggen van de Broeder toen hij te samen met zijn neef, Broeder

Max, aangeduid werd om naar de binnenlanden van Afrika te vertrekken? De tweede karavaan, waar ze deel van uitmaakten, vertrok uit Marseille op 20 juni 1879. Deze karavaan had met ongehoorde moeilijkheden te kampen. Verschillende missionarissen stierven onderweg. Broeder *Max*, die in Tabora afscheid nam van zijn oom, om zich met een deel van de karavaan naar het Nyanza-meer te begeven, werd enige tijd later door een plunderaar met een lanssteek om het leven gebracht (27 maart 1880).

Op 29 februari 1880 kwam Broeder *Hieronimus* met *Paters Moinet* en *Moncet*, te Karema, bij kapitein *Cambier*, op de oostelijke kust van het Tanganika-meer aan. Daar moesten ze, gedurende drie maanden in negerhutten verblijven — overigens met alle mogelijke zorg door kapitein *Cambier* bejegend — in afwachting dat *Pater Dromaux* hen kwam afhalen en met hen naar het Noorden zeilde, namelijk naar *Ujiji* en van daar naar *Rumonge*, in Burundi, waar de *Witte Paters* der eerste karavaan einde juli 1879 een missie gesticht hadden. «Alzo waren wij eindelijk in onze missie aangekomen», schrijft Broeder *Hieronimus*. Onze reis heeft een vol jaar geduurd; want wij verlieten Algiers op 20 Juni 1879 en kwamen in Juni 1880 in Burundi aan. Te *Rumonge* kreeg de Broeder het volle gebruik van zijn ogen terug: de vermoeinissen en de ontberingen van de lange reis hadden hem bijna volslagen blind gemaakt.

Eenmaal uitgerust en hersteld was de eerste zorg van de Broeder de ploeg ineen te steken die hij te Zanzibar had aangekocht en tot in Burundi, niettegenstaande vele moeilijkheden, had medegebracht. Weldra had hij een mooi stuk grond omgewerkt en er een vruchtbare tuin van gemaakt. Verder zorgde hij voor een degelijke huisvesting en hielp de *Paters* met alle middelen bij het zware missiewerk.

De Broeder zelf verhaalde een voorvalletje dat hij met zijn ploeg of liever het getuig ervan had beleefd. Hij verbleef toen in de missie te Kibanga. Op zekere dag had hij de ezel voor zijn ploeg ingespannen. Zelf had hij het tuig van zijn trekdiertje vervaardigd, uit hout en riemen van ossenvel. Het ezeltje had die dag voortreffelijk getrokken. 's Avonds liet Broeder *Hieronimus* zijn ploeg en het getuig ter plaatse en ging vergenoegd huiswaarts met de gedachte: morgen gaat het nog beter.

Toen hij 's anderdaags op het veld terugkam, was het gerief met ploeg en al verdwenen. Heel de omgeving werd afgezocht en eindelijk ontdekten men de ploeg in het bos. Des nachts had een luipaard heel het getrek in het kreupelhout gesleept en zich te goed gedaan aan de riemen uit ossenhuid.

Poets, wederpoets! De Broeder liet een gracht graven. Een val werd er in opgesteld en de nacht daarop reeds liet de ploegdief zich verschalken en werd door een gewerschot afge maakt.

Doch amper een jaar na de aankomst van de Broeder te *Rumonge* kwam een verschrikkelijke gebeurtenis al het werk der missionarissen aldaar vernietigen. «Het was in Mei 1881, zo verhaalt *Br. Hieronymus*. In de nacht van 3 Mei hoorde ik op de krijgshoorn blazen... 's Morgens stonden talrijke scharen zwarten, met bogen en lansen gewapend, ten aanval gereed. Wij waren met drie *Paters*, een Belgische vrijwilliger (*Felix D'Hoop*) en ik in 's huis. De twee *Paters* *Deniaud* en *Augier*, met *F. D'Hoop* gingen moedig naar buiten, om te trachten de negers tot vreedzamer gevoelens te brengen. Nauwelijks buiten gekomen, werden ze onthaald op een hagel

van pijlen. De lansen zwaaiend, stortten de zwarten zich op onze medebroeders en vermoordden ze op een gruwzame wijze, zonder dat wij vermochten hen ter hulp te snellen, wat toch zouden nut zou geweest zijn en veeleer ons allen het leven zou gekost hebben... Ik bereidde me voor tot de dood... en bad vier Rozenkransen met uitgestrekte armen. De lieve Moeder God hielp ons: gans onver-

wacht gingen de zwarten uiteen en verwijderden zich van ons huis. Waarom dit gebeurde verstonden wij niet».

De Broeder verhaalt vervolgens hoe ze des avonds de lijken der drie missionarissen, die vreselijk verminkt en bijna onkennelijk geworden waren, in arme stromatten wikkelden en des nachts ter aarde bestelden. Diezelfde nacht werd een prauw naar *Mulweba*, op de overkant van het meer gestuurd, ten einde de medebroeders aldaar gevestigd om spoedige hulp te vragen. «In de loop van de volgende dag kwamen tien prauwen met twee missionarissen en een sterke bemanning ons afhalen. Dat was onze redding en we konden ons armertierig have naar de overkant overbrengen.»

Terwijl de Broeder alles inpakte, kwetste een stuk blik hem het been en veroorzaakte een open wonde, die nooit meer ten volle genas. Toen alles gereed was, vaarde de kleine vloot naar *Mulweba* af (7 mei). Doch nauwelijks waren ze drie uren op het meer of daar begon water in de boot te dringen. Dan maar ijlings naar de oever van het meer terug en de retent toegestopt, zo goed het ging. De volgende avond kon weer van wal gestoken worden. Toen ze na een uur varen naar de kant van *Rumonge* terugblikten, zagen ze in de verte een vuurzuil opstijgen: de zwarten lieten de gebouwen der missie in de vlammen opgaan.

«Droevig vaarden wij verder», schrijft Broeder *Hieronimus*. Want we dachten allen terug aan de moeite, die de inrichting van de missie ons gekost had en nu ging alles te gronde... Het leed der missionarissen was daarmee niet ten einde. «De Arabieren van *Ujiji* hadden nu een gelegenheid gevonden om hun bloedstom en hun roofzucht op de zwarten los te laten. Onder voorwendsel ons te wreken, verwoestten ze gans de omliggende streek te vuur en te zwaard. Ze dreven al de kudden met zich weg, verbrandden de dorpen, slachten vrouwen en kinderen als schapen en wat ze niet vermoordden maakten ze tot slaaf. Zo hadden we dan dubbel harteleed, het een zo groot als het ander. Voor die arme negers hadden wij het lijden van een verre reis geduldig gedragen, om trots alle eigen ontberingen hun nood te lenigen... en nu moordde men ze, zogezegd om onzentwille, zo gruwzaam uit.»

In de missiepost *Mulweba* begaf *Br. Hieronymus* zich weerom moedig aan het werk. Zijn eerste bezorgdheid was de arme negerhutten, waarin de missionarissen verbleven door een degelijk woonhuis te vervangen. Daartoe begon hij grote steenblokken te breken; doch hij stiet op het verzet der negerhoofden: «Indien wij die oude stenen laten breken, zegden ze, dan moeten wij allen sterven.» Een dezer negerhoofden hielp de Broeder bij het bouwen, doch werd deswege met vergiftigde snuiftabak gedood. Ook dakpannen werden door de Broeder vervaardigd, om het brandgevaar der strooien daken te vermijden.

Beneven het bouwen legde de Broeder ook een tuin en velden aan. Dat was zijn liefste werk, dat hij ook in zijn jeugd had uitgeoefend. Daar hij een goede gezondheid genoot en sterk van gestel was kon hij veel arbeiden. Schertsend vertelt *Pater Moinet* dat de Broeder elke Zondag onwel is, omdat Gods heilige wet verbiedt op die dagen te arbeiden en *Pater Guillet* getuigde van hem dat hij te *Mulweba* veel deugdelijk werk verrichtte.

Op zekere dag kregen de missionarissen van *Mulweba* het aan de stok met de *Wangwana*, de zwarte volgelingen van de Arabische slavenjagers. De *Wangwana* kwamen bij de *Paters* en eisten al hun personeel op om zich woningen te laten bouwen. Natuurlijk werd hun dit geweigerd. Woedend kwamen dan die onmenssen, op de missie af, gewapend met geweren en lansen. Ze hadden zich met pombe (inlands bier) beschenken, om zich moed te geven. *Pater Dromaux* ging hen te gemoet en bemerkte weldra dat er geen slaghoedjes op hun geweren staken. De Broeder was de *Pater* gevolgd met

het gewapend personeel van de missie. Toen de kerels zagen dat de missionarissen hun een warm onthaal hadden voorbereid, namen ze de vlucht, nadat ze nog eerst een vrouw met een lanssteek gedood hadden. Een der woestelingen wilde zijn speer naar de Broeder werpen. Doch een zwarte gaf hem een flinke slag op de arm, zodat de man het geraadzaam vond vlug te verdwijnen.

Begin januari 1885, werd de Mulweba-missie verlaten en naar Kibanga overgebracht. Weinig vrucht had die missie opgebracht. De missionarissen beschikten niet over de nodige grond om in hun eigen behoeften en in die van hun volgelingen te voorzien. Het trekken en reizen zat de mensen van de Masanze-streek in het bloed en er heerste daar meestal noch rust, noch vrede. De behuizing was bouwvallig geworden en het scheelde niet veel of de Broeder werd onder een dak dat instortte begraven.

Te Kibanga hervatte de Broeder zijn gewone werkzaamheden. Begin 1885 ontving Broeder Hieronymus een klok, hem gezonden door een

weldoener uit Elzas, namelijk Eerw. Heer Gapp. Deze klok werd vóór de kapel opgesteld en plechtig gewijd op 19 maart. Begin 1888 zal hij van dezelfde, een mopi beeld van de H.-Jozef krijgen.

In 1886 besloten de missionarissen van Kibanga de missie over te brengen naar een meer gezonde, hoger gelegen plaats. In mei werd de plaats voor de nieuwe gebouwen uitgestoken en werd begonnen met het bijeenbrengen van hout, stenen en schaliën voor de dakbedekking. Een omheining van 110 m op 60 m moest woonhuis, school, kerk, magazijn, enz. omsluiten. De Broeder bestuurdde de werken. Op sommige dagen had hij 250 man aan het werk. In juni werden de eerste stenen der grondvesten van het woonhuis gelegd. In de maand oktober zijn de vensters ingezet en wordt begonnen met het dak. Ondertussen wordt een nieuwe waterput gegraven, nieuwe wegen aangelegd, een nieuwe boot opgetuigd, enz. enz. « Men zou zeggen dat » al die bedrijvigheid de Broeder een tiental » jaren heeft verjongd » schrijft P. Moinet.

Doch het jaar 1887 zet in met een ernstige tegenslag. De moedige werker heeft zich de voet bezeerd en is verplicht zich van krukken te bedienen. Nu gebruikt hij zijn tijd met schoenen maken, of deuren en vensters ineen te steken. Ondertussen hebben de Paters Vyncke en Guillemé het truweel ter hand genomen en metsen ijverig voort.

Een vermakelijk voorval komt wat afwisseling brengen. Op zekere dag waren de missionarissen bijeen in de kapel, toen zich almeteens een geweldige aardbeving deed gevoelen. « Daar » begon het ganse gebouw zich heen en weer te » bewegen, schrijft Broeder Hieronymus. Alles » kraakte om mij heen. Ik vond geen tijd om » mijn krukken te vatten. Als een krokodil » kroop ik op handen en voeten, zo goed en zo » kwaad als het ging, en maakte mij zo spoedig » mogelijk naar buiten. »

Enige tijd later kon de Broeder zijn krukken van kant laten en het bestuur der werken terug op zich nemen. Eindelijk op het feest van de heilige aartsengel Michaël (september 1887) was het woonhuis onder dak en konden de missionarissen er hun intrek in nemen. Het mat 30 m in de lengte en 10 m in de breedte. Voorlopig werd de helft ervan als kapel gebruikt.

Nog menigmaal komt de naam van Broeder Hieronymus voor in het dagboek van Lavigierstad (Kibanga), 't zij het gaat om landbouw, om melkerij en kaasfabrikatie, om kalk- en steenovens, om het innemen van zuurkool, enz. enz.

De maand december 1887 was minder prettig voor de missie. Kibanga werd alsdan bedreigd door de slavenjagers. Terwijl Paters Coulbois en Vyncke op de voorposten stonden om de aanvallers tegen te houden en met hen te onderhandelen, bleven Pater Guillemé en Broeder Hieronymus de wacht houden in de omheining van de missie, waar 'n duizendtal Zwarten zich in veiligheid gesteld hadden. Goddank, er kon onderhandeld worden en de missie ont-

kwam aan het ergste.

Doch de omgeving werd vreselijk geteisterd. « Als bloeddorstige dieren, zo verhaalt Br. Hieronymus, stortten de slavenjagers zich op de » arme inboorlingen, die buiten ons grondgebied » woonden. Met bloedend hart zagen wij het » ene dorp na het andere in vlammen opgaan, » terwijl de jammerende negers gebonden en tot » slaven gemaakt werden... Een groepje van » twaalf vrouwen had schutting gevonden in » het droge bed van een rivier. Ze hadden er een » vuurke aangelegd. De rook verried hen. Alle » twaalf werden ze als slavinnen medegevoerd... » Ziekte, hongersnood, aardbeving, oorlog : van » alle kwalen werden wij op de oevers van het » Tanganikameer bezocht ! »

Het jaar 1888 was geen rustjaar. Uit een verslag van Pater Coulbois over dit jaar lichten wij de volgende gegevens. Onder stoffelijk opzicht werden zeer grote bouwwerken uitgevoerd, die nodig geworden waren door de aanzienlijke aangroei van het getal der weeskinderen (jongens). Ook het weeshuis der meisjes was half afgebouwd. 't Was een bouwwerk van 30 m lengte op 5 m breedte. De woonstede (boma) der Paters was ook af. Doch al de strooien daken moesten vervangen worden door pannen, wat het vormen, bakken en leggen van duizenden en nog duizenden pannen meebracht. Een eerste proef in pannenbakkerij was goed geslaagd. Daarbij diende een nieuw dorp voor jonggehuwden te worden aangelegd. Voor 1889 voorziet de Overste ook het bouwen van de kerk.

Broeder Hieronymus zal geen deel nemen aan al die voorgenomen werken. Op 28 januari 1889 mocht hij, te samen met de missionarissen en christenen van Kibanga, Mgr Bridoux welkom heten in zijn Vicariaat, bij zijn aankomst aldaar. Enige dagen later ontving hij zijn benoeming voor de missiepost Mpala, in de Marungu-streek. Kibanga was een belangrijke missiepost in volle bedrijvigheid geworden. Veel en zwaar werk echter bleef er nog te doen, vooreerst de missie volledig zou opgebouwd zijn. Een jonge kracht was hier beter op zijn plaats. Broeder Alexander, pas aangekomen met Mgr Bridoux, zou Broeder Hieronymus te Kibanga vervangen ; hij zou te Mpala een rustiger leven kunnen leiden. De goede Broeder naderde stilaan de zestig en voelde met de dag het gewicht van de jaren en de lichamelijke ongemakken zwaarder op zijn schouders wegen.

Begin februari 1889 reisde Pater Moinet van Mpala naar Kibanga. Als Overste van Mpala kwam hij zijn nieuwe bisschop groeten en de Yusufu ten dienste stellen van de pas aangekomen karavaan. De Yusufu was een mooie tweemaster van 13 m lang op 2 m breed. De boot was vervaardigd uit een boomstam, gegroeid op de Nzawa-berg en die de zwarte timmerlieden van Pater Moinet ter plaatse hadden uitgehold. Met man en macht was de boot vervolgens naar het meer gesleept geweest. Pater Moinet en kapitein Joubert hadden er de laatste hand aan gelegd en de Nzawa-boom tot een vlugge zeiler gemaakt.

Na enige dagen verblijf te Kibanga, ging P. Moinet scheep met Br. Hieronymus om naar Mpala te varen. Mgr Bridoux zou pas na 'n paar maanden naar het Zuiden afreizen. Doch Pater Carmoi met de negerdokters Karel Faragit en Adrien Atiman — deze laatste nog steeds in leven — vaarden mede af. P. Carmoi en Adrien waren bestemd voor Karema, terwijl Broeder Hieronymus en Faragit te Mpala zouden werkzaam zijn.

Op hun tocht werden de reizigers zekere nacht overvallen door een verschrikkelijk orkaan, gepaard met bliksem en een geweldige stortregen. Een verwoede wind waaide uit het Oosten. De matrozen wilden zich naar de westelijke kust laten afdriften, wat zoveel betekende als te pletter lopen op de rotsen. Doch Pater Moinet stond aan het roer en niettegenstaande de torenhoge baren, hield de Yusufu zich flink te water.

Op 15 februari 1889 kwamen de reizigers behouden te Mpala aan « dank zij de vele Rozen- » hoedjes die de Broeder van 's morgens tot » 's avonds bidt », vertelden de zwarte boots-

lieden.

De Broeder stelde zich zonder verwijl aan het werk in zijn nieuwe missie. Hier ook was veldarbeid zijn voornaamste bezigheid. In de vlakke legde hij nieuwe wegen aan, wat geen gemakkelijk werk was. Weldra ook moest de wildernis plaats maken voor schone velden, die met de hulp van de vrijgekochte slaven beplant en bezaaid werden en grotendeels in de voedselvoorziening der missie en van haar talrijk personeel voorzagen.

Zoals Kibanga streefde Mpala ernaar een mid-denpunt van christelijke beschaving te worden, dat zich eerst vast zou implanten in de missie en in de nieuwe dorpen die rond de missie zouden gesticht worden en van daaruit zich over de ganse streek zou verspreiden. Onder de wakkere leiding van zijn overste, Pater Guillemé, geholpen door Pater Van der Straeten en Herrebaut en door Broeder Hieronymus zal Mpala ook uitgebouwd worden tot een sterke vesting, beveiligd door een verdedigingsmuur. Mpala zal aldus een bolwerk zijn tegen mogelijke aanvallen van de slavenjagers en in zijn muren beschutting bieden aan de omliggende inwoners.

Dat deze voorzorgen niet nutteloos waren werd bewezen toen Rajabu, luitenant van Rumlalza, een aanval op Mpala waagde (juni 1890). De aanval werd als door een mirakel verijdeld : tijdens een geweldig onweer werden de schuiten van Rajabu, geladen met oorlogsmateriaal en krijgslieden, te pletter geworpen op de rotsen van de westelijke oever, wat de slavenjagers verplichtte de bestorming van Mpala op te geven en zich onverrichter zake terug te trekken.

Gedurende gans de tijd dat er gevaar dreigde, waakte Broeder Hieronymus op het vuur om brand te voorkomen. Want vele honderden inboorlingen hadden een toevlucht gezocht binnen de muren van Mpala. Verder was de Broeder uitgezet als wachter op de hoofdtoren van de vesting. Hoog op de toren zittend, overschouwde hij gans de omliggende streek en kon de naderende vijand signaleren. In de ene hand hield hij het beste van alle wapens : zijn Rozenkrans. Het was zijn vaste overtuiging dat de « lieve Moeder Gods » de haar toegewijde missie zou beschermen, hoe zwak de verdediging ook schijnen mocht. Doch om te tonen dat hij niet bevreesd was en om de Zwarten moed in te geven, was hij ook gewapend met een tweeloop. Om de gordel droeg hij een revolver en een patronentas.

Toen de leden der eerste expeditie tegen de slavenhandel te Mpala aankwamen, stelde de Broeder zich tot hun beschikking. Hij bouwde hun een klein schip, dat hun ten zeerste van pas kwam. Aldus werd Broeder Hieronymus een goede vriend van Kapitein Jacques.

Enige tijd later ging de Broeder over naar de missie te Karema (19 januari 1892). De vele jaren in Midden-Afrika onder de Zwarten en met missionarissen voor het grootste deel van franse nationaliteit doorgebracht, hadden de vaderlandsliefde in zijn hart niet uitgedoofd. Aan Mgr Lechaptois, de opvolger van Mgr Bridoux, had hij de wens uitgedrukt zijn laatste krachten aan de godsdienst en aan zijn vaderland te mogen besteden. Graag werd zijn verzoek ingewilligd.

Te Karema bracht hij zijn laatste levensjaren door in stille werkzaamheid, een voorbeeld voor allen, allen aanwakkerend tot deugd en arbeid. Alhoewel zijn negentienjarig verblijf op de boorden van het Tanganika-meer zijn krachten ten groten dele gesloopt hadden, was hij nog steeds de eerste aan het werk. Hij sloot rustig zijn leven, als een moede werker, die zich op de avond van een lange dagtaak met vreugde ter ruste begeeft, met het zekere bewustzijn dat zijn zwoegen niet nutteloos zal geweest zijn.

Allen die de Broeder gekend hebben zijn vol lof geweest over zijn onvermoeibare werkzaamheid. « Wat het meest opviel bij Broeder » Hieronymus, schreef Mgr Lechaptois, was

» zijn buitengewone werklust en zijn zeldzaam » grote godsvrucht. Zijn ijver voor nuttig werk » was zo groot dat hij geen ogenblik kon

» doorbrengen in nietsdoen... Nu eens was hij
» metselaar, dan weer timmerman, dan steen-
» bakker, schoenmaker, landbouwer... Zelfs
» de zwarten waren verwonderd over zulk een
» rusteloze werkzaamheid. De christenen zeiden
» van hem : Broeder Hieronymus heeft zeker
» van de duivel niets te vrezen. Want hij heeft
» geen tijd om bekoord te worden ; hij is immer
» bezig en wanneer hij niet werkt, bidt hij. »

Groot was ook zijn naastenliefde. Een missionaris verhaalt als volgt : « Zijn liefde voor de
» arme zwarten en vooral voor de slaven zal in
» lange tijd niet vergeten worden. Toen in het
» jaar 1890 de jacht op slaven in het Tanganika-
» gebied op de gruwelijkste wijze woedde, kochten
» wij een zo groot getal slaven los, dat ten laatste
» al onze middelen op waren en dat wij met
» harteleed gedwongen waren ongelukkigen af te
» wijzen, die men ons te koop aanbood... Als
» Broeder Hieronymus dit zag, wilde hij zijn
» zondagskleren, zijn enig bezit, voor de vrijkoop
» van die arme slaven besteden. Doch hij vond
» niemand die ze hem wilde afkopen. »

Zijn laatste ziekte was van korte duur. Op
27 juni 1898 moest hij zich te bed leggen met een
longontsteking. Zijn kwaal verergerde snel.
Slapeloos bracht hij zijn nachten door en hij
ademde met grote moeite. Op 3 juli gaf hij
rustig zijn schone ziel aan God terug. Des ander-
daags werd hij ten grave gedragen, gevolgd door
gans de bevolking van Karema. Hij was voor
allen een vriend en een vader geweest. Nu rust
hij op de dodenakker, die hij zelf had aangelegd,
na een lang leven rijk aan druk en lijden, rijker
nog aan onvergankelijke verdiensten.

Hij was 67 jaar oud. Daarvan had hij er
zonder onderbreking 19 aan het Tanganika-
meer doorgebracht.

15 mei 1952.
P. M. Vanneste.

Dr. Froberger, *Bruder Hieronymus. Aus das
Leben eines Laienbruders am Tanganikasee*, St.
Petrus Claver Sodaliteit, Maria Sorg b. Salzburg.